

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ο Ελληνισμός είναι πολιτισμός. Επί χιλιετίες αναμορφώνεται περί τον πυρήνα του και αναμορφώνει τον ζωτικό του χώρο. Γι' αυτό η Παιδεία αποτελούσε ανέκαθεν κεντρικό σκοπό των ευπόρων Ελλήνων και ασίγαστο αίτημα των απόρων. Κατά τον 19^ο αιώνα οι μεγάλοι εθνικοί ευεργέτες χάριζαν τα πλούτη τους για να φωτισθεί το Γένος. Γέμισαν την Κωνσταντινούπολη περιώνυμες Σχολές: Ζάππεια, Αρσάκεια, Ζωγράφεια, Ζαρίφεια κ.ά. Άνοιγαν σχολεία στην υπόδουλη γενέτειρά τους να μάθουν γράμματα τα παιδιά. Και χρύσωσαν τη νεαρή πρωτεύουσα της πρώτης Ελεύθερης Ελλάδας για να αποκτήσει φωτισμένη ηγεσία η Πατρίδα. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο οι Μετσοβίτες Μιχαήλ Τοσίτσας, Νικόλαος Στουρνάρας και ο Γεώργιος Αβέρωφ από την Αίγυπτο. Ακαδημία Αθηνών και Εθνικό Αστεροσκοπείο ο Μοσχοπολίτης βαρώνος Σίμων Σίνας από τη Βιέννη. Σχολή των Ευελπίδων και Σχολή των Ναυτικών Δοκίμων πάλι ο Γ. Αβέρωφ. Αρσάκειο ο Απόστολος Αρσάκης από την Κασπία, Ζάππεια οι ξάδελφοι Ευαγγέλης και Κωνσταντίνος Ζάππας από τη Ρουμανία, Τοσίτσεια ο Μ. Τοσίτσας, κ.ά. Ζωσιμαία Ακαδημία στα Γιάννενα οι αδελφοί Ζωσιμάδες. Ο Γεώργιος Ζαρίφης είναι επί μισόν αιώνα μεταξύ 1836-1884 ο μεγαλύτερος τραπεζίτης στην Κωνσταντινούπολη, δανειστής και σύμβουλος του Σουλτάνου αλλά δεν διστάζει ούτε λεπτό να ιδρύσει περιώνυμη Σχολή. Όλοι τους είναι ξενιτεμένοι και ουδέποτε ήλθαν στην Αθήνα. Αλλού βρίσκεται ο ισχυρός Ελληνισμός και αλλού το αδύναμο Κράτος του.

Των Ελλήνων οι Κοινότητες υπό τουρκικό ζυγό διακονούσαν εξ ιδίων την Παιδεία. Π.χ. αρχές του 20^{ου} αιώνα στον νομό Σαράντα Εκκλησιών, στην Ανατολική Θράκη, υπήρχαν 100 ελληνικά σχολεία, 156 δάσκαλοι, 7.239 μαθητές και μαθήτριες.

Τριακόσια χρόνια ενωρίτερα στον Βορρά η Μοσχόπολη ιδρύει την Νέα Ακαδημία όπου δίδαξαν επιφανείς Διδάσκαλοι του Γένους. Το 1730 εγκατέστησε το πρώτο στα Βαλκάνια τυπογραφείο που εξέδωσε λαμπρές μελέτες του πατρώου ελληνικού πολιτισμού. Περιώνυμο στον Πόντο το Φροντιστήριο Τραπεζούντος λειτουργεί σε πανεπιστημιακό επίπεδο. Λαμπρές ελληνικές σχολές στην Φιλιπούπολη, στον Πύργο, στην Κορυτσά, στην Αχρίδα, στο Μοναστήρι-στα βυζαντινά Βιτώλια.

Ο Ελληνισμός δεν είναι ρατσισμός επειδή ακριβώς είναι πολιτισμός. Δεν κάνει διακρίσεις στο Φως. Φωτίζει και ευεργετεί όλους τους συνοίκους του Λαού. Στα ελληνικά σχολεία εκπαιδεύθηκε η εθνική ηγεσία της Βουλγαρίας και της Αλβανίας¹ Ο Αλβανός διαφωτιστής Ναούμ Βεκιλχάρτζι το 1844 οικτίρει τους επιφανείς Αλβανούς επειδή *«αφού συνέβαλαν με τις αρετές τους στην τύχη των άλλων Λαών, αρέσκονταν να ονομάζονται Έλληνες, Γραικοί, Βλάχοι»*, δηλαδή τα τρία εθνικά ονόματα του Ελληνισμού. Ο Αλβανός ηγέτης Ναΐμ Φράσερι (1864-1900), που κήρυξε την δημιουργία αλβανικού Έθνους, σπούδασε στη Ζωσιμαία Σχολή των Ιωαννίνων και γνώριζε τα αρχαία ελληνικά. Έγραψε το 1886 στα ελληνικά το εθνεγερτήριο ποίημά του «Ο αληθής πόθος των Σκιπεταρίων» όπου αναγορεύει τους Αλβανούς σε απογόνους του Μεγάλου Αλεξάνδρου, του Πύρρου, των Πελασγών και των αρχαίων Μακεδόνων. Εμποτισμένος με ελληνική παιδεία ήταν ο κληρικός Φαν Νόλι που στη Νέα Υόρκη ανακήρυξε την πρώτη Αυτοκέφαλη Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας και έγινε Αρχιεπίσκοπός της το 1909 πριν υπάρξει Κράτος Αλβανίας.

Επί τρεις τουλάχιστον αιώνες όλοι οι εύποροι Βούλγαροι σπούδαζαν στα ελληνικά σχολεία και καμάρωναν ότι, μέσω της Παιδείας, είναι Έλληνες. Το 1762 ο μοναχός Παΐσιος ο Χιλανδαρινός γράφει στο Άγιον Όρος τη Σλαβοβουλγαρική Ιστορία του, το πρώτο έργο της Νεότερης Ιστορίας με

---

¹ Σπ. Σφέτας, *Εισαγωγή στη Βαλκανική Ιστορία*, τόμος Α' σσ. 272-3, 238, 247, 241, 246, 261, 451, 459.

σκοπό την αφύπνιση του βουλγαρικού Έθνους. Οργίζεται ότι οι Βούλγαροι σπούδαζαν ελληνικά. Γράφει:

«Για ποιο λόγο, ανόητοι άνθρωποι, ντρέπεστε για το Λαό σας και σέρνεστε πίσω από μια ξένη γλώσσα; Απαντούν ότι τάχα οι Έλληνες είναι σοφότεροι και περισσότερο πολιτισμένοι, ενώ οι Βούλγαροι απλοϊκοί. Γι' αυτό, λένε, προτιμούμε να ενωθούμε με τους Έλληνες»

Μετά ογδόντα χρόνια, όμως, οι Βούλγαροι παρέμεναν πιστοί στην ελληνική Παιδεία.

Ο Βασίλ Απρίλωφ έγραφε το 1844: *«Οι πλούσιοί μας, στην ωμότητά τους, την τραχύτητά τους και την αγραμματοσύνη τους, επαίρονται με τις λέξεις «είμαι Γραικός». Οι μαθητές μας πάλι, καθώς έμαθαν τα ελληνικά ή δεν γνωρίζουν ή γνωρίζουν πολύ λίγο βουλγαρικά, στέκονται με σεβασμό και αφοσίωση στην ελληνική παιδεία».*

Από το 1816 στα ελληνικά σχολεία της Βουλγαρίας σπούδαζαν Βούλγαροι μαθητές και δίδασκαν Βούλγαροι δάσκαλοι στην ελληνική γλώσσα σε Σίστοβο, Τύρνοβο, Κότελ, Σλίβεν, Κάρλοβο, Φιλιπούπολη. Επίσης Βούλγαροι σπούδαζαν στα ελληνικά σχολεία του Μελενίκου και της Αχρίδας, στην Ακαδημία του Βουκουρεστίου, στη Ζωσιμαία Σχολή των Ιωαννίνων και, μετά, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Βούλγαροι με ελληνική παιδεία πρωτοστάτησαν στην εθνική αφύπνιση των Βουλγάρων όπως οι Ράινο Πόποβιτς, Νεόφυτος Ρίλσκυ και Πέταρ Μπερόν απόφοιτοι της ελληνικής Ακαδημίας του Βουκουρεστίου. Ο Βούλγαρος ελληνιστής Ράινο Πόποβιτς αγωνιζόταν για την αφύπνιση του Έθνους του αλλά έγραφε:

«Η σλαβική πρέπει να προτιμάται ως μητέρα, αλλά η ελληνική πρέπει να είναι η αφετηρία, να γίνεται σεβαστή ως τροφός, να τρέφει και να ποτίζει τις τωρινές και μελλοντικές γενιές να μεγαλώσουν με το γλυκό της γάλα».

Ελληνικής παιδείας ήσαν όσοι λόγιοι ανακηρύχθηκαν εθνικοί ήρωες στα Σκόπια επειδή έδρασαν στη Μακεδονία κατά του Ελληνισμού. Ο Ντημήταρ Μιλαντίνωφ (1810-1862), από τη Στρούγκα, σπούδασε στη Ζωσιμαία Ακαδημία Ιωαννίνων και δίδαξε την ελληνική παιδεία στα ελληνικά σχολεία της Αχρίδας και του Κιλκίς. Ο αδελφός του Κωνσταντίν Μιλαντίνωφ (1830-1862) αποφοίτησε επίσης από τη Ζωσιμαία Σχολή και σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ο Γκριγκόρι Παρλίτσεφ (1830-1893) αποφοίτησε από το ελληνικό σχολείο Αχρίδας, σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών με το ελληνικό ονοματεπώνυμο Γρηγόριος Σταυρίδης και το 1860 πήρε το πρώτο βραβείο σε ποιητικό διαγωνισμό του «Παρνασσού» για το ελληνικό πατριωτικό ποίημά του «Ο Αρματολός».

Η Παιδεία οδηγεί σε εθνική αυτογνωσία. Στους καιρούς μας και τα δύο είναι είδη εν ανεπαρκεία προ πολλού. Τα σαράντα τουλάχιστον τελευταία χρόνια η λεγομένη ελληνική «Παιδεία» αφελληνίζει τους Ελληνόπαιδες, διορίζει εκπαιδευτικούς και παράγει πτυχία που οδηγούν στην ανεργία. Κατάντησε βιομηχανία, όπου, όμως, το πελατειακό πολιτικό σύστημα βολεύει τους πελάτες του. Το 2010 η τότε υπουργός Παιδείας Άννα Διαμαντοπούλου ανακοίνωσε επίσημα στοιχεία: 10.000 εκπαιδευτικοί ήσαν αποσπασμένοι αλλού –στα κουτουρού. Στα δημόσια Γυμνάσια και Λύκεια το 2009 μειώθηκαν οι μαθητές αλλά διορίστηκαν ακόμη 3.031 καθηγητές. Οι καθηγητές δίδασκαν κατά μέσον όρον 10 μόνον ώρες την εβδομάδα, ενώ υποχρεούνται σε 16 έως 23 ώρες. Στον Νομό Σάμου τοποθετήθηκαν 516 εκπαιδευτικοί, αλλά μόνον 291 δίδαξαν –και αυτοί ανά 4 ώρες λιγότερες το 5νθήμερο. Στον Νομό Κοζάνης τοποθετήθηκαν 33 Γυμναστές χωρίς μαθητές! Σήμερα;

Και διηγώντας τα να κλαις!

Ν. Ι. Μέρτζος